

THEORIE B - EXAMEN

MAATSOORTEN

Elke maatsoort heeft natuurlijke accenten. Bij elke maatsoort geldt het volgende:

Op de *eerste tel* van de maat valt er een sterk *accent of klemtoon*. We noemen dit accent een *hoofdaccent*.

Zitten er *twee of drie tellen* in de maat, dan noemen we de maatsoort *enkelvoudig*.

ENKELVOUDIGE MAATSOORTEN

Als er *2 tellen* in de maat zitten noemen we dit *binaer enkelvoudig* en als er *3 tellen* in de maat zitten noemen we dit *3-delig enkelvoudig*.

binaer enkelvoudig

ternair enkelvoudig

N.B. Bij *enkelvoudige* maatsoorten hebben we dus *één groepje* van 2 of 3 tellen.

SAMENGESTELDE MAATSOORTEN

Bij maatsoorten waarin meer dan 3 tellen voorkomen vindt men naast het hoofdaccent *één of meer lichte accenten of nevenaccenten*. Deze maatsoorten noemen we *samengesteld*.

Bij samengestelde maatsoorten hebben we *meerdere groepjes* van 2 of 3 tellen. De eerste noot van het volgende groepje krijgt het hoofdaccent, de eerste noot van de volgende groep of groepjes krijgt het nevenaccent.

Kun je 2 groepjes van 2 of 3 tellen maken, dan is het een *tweedelige maatsoort*.

Kun je 3 groepjes van 2 of 3 tellen maken, dan is het een *driedelige maatsoort*.

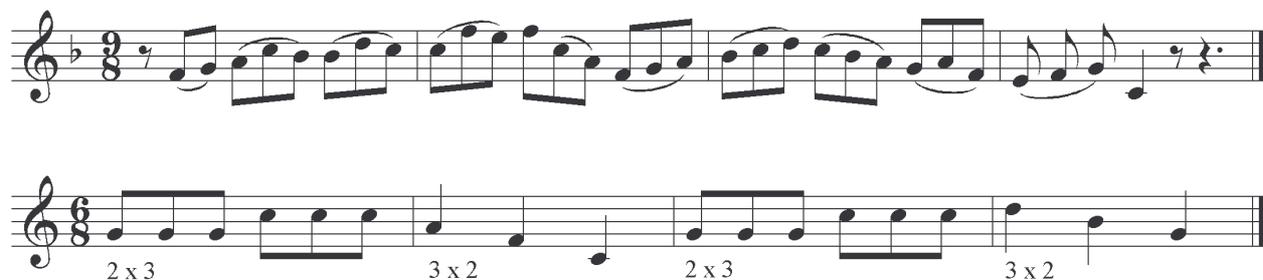
Kun je 4 groepjes van 2 of 3 tellen maken, dan is het een *vierdelige maatsoort*.

De maatsoorten die we tot nu toe behandeld hebben noemen we *regelmatige* maatsoorten, omdat de groepjes in elke maat *even groot* zijn.

2-delig samengesteld

3-delig samengesteld

De maatsoorten die we tot nu toe behandeld hebben noemen we *regelmatige* maatsoorten, omdat de groepjes in elke maat *even groot* zijn.

ONREGELMATIGE MAATSOORTEN

Bij *onregelmatige* maatsoorten zijn de groepjes *niet even groot*, bijvoorbeeld:

onregelmatig 2-delig samengesteld

(groepjes van 2 en 3)

Four musical staves illustrating irregular 2-part compound meters. Each staff shows a sequence of notes with a bracket above indicating the grouping of beats into two unequal parts (2 and 3).
1. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 6/8 time signature. The first two beats are grouped as 3+2.
2. Treble clef, key signature of two flats (Bb, Eb), 6/8 time signature. The first two beats are grouped as 2+3.
3. Treble clef, key signature of three sharps (F#, C#, G#), 7/8 time signature. The first two beats are grouped as 3+2.
4. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 7/8 time signature. The first two beats are grouped as 2+3.

onregelmatig 3-delig samengesteld

Six musical staves illustrating irregular 3-part compound meters. Each staff shows a sequence of notes with a bracket above indicating the grouping of beats into three unequal parts.
1. Treble clef, key signature of two flats (Bb, Eb), 9/8 time signature. The first three beats are grouped as 3+2+2.
2. Treble clef, key signature of two flats (Bb, Eb), 9/8 time signature. The first three beats are grouped as 2+3+2.
3. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 9/8 time signature. The first three beats are grouped as 2+2+3.
4. Treble clef, key signature of two flats (Bb, Eb), 9/8 time signature. The first three beats are grouped as 3+3+2.
5. Treble clef, key signature of three sharps (F#, C#, G#), 9/8 time signature. The first three beats are grouped as 2+3+3.
6. Treble clef, key signature of two flats (Bb, Eb), 9/8 time signature. The first three beats are grouped as 3+2+3.

VERLENGING VAN DE NOTEN EN RUSTEN

1. **één punt achter de noot of rust**
verlengt deze met de helft van de waarde.

2. **twee punten achter de noot of rust**
verlengt deze met driekwart van de waarde
(de eerste punt is de helft van de noot, de tweede
punt is de helft van de eerste punt).

DE SYNCOPE

Een syncope is een *accentverschuiving*. Bij een syncope komt er een accent **op** een plaats waar zich normaal gesproken geen accent bevindt.

In de volgende voorbeelden wordt het maataccent verschoven van een zwaar naar een licht maatdeel.

We zien in het bovenstaande voorbeeld dat het nevenaccent **op** de derde tel vervalt en wordt verschoven naar de normaal ongeaccentueerde tweede tel. Syncopen ontstaan vaak door oververbindingen. Vooral in de "lichte muziek" wordt veelvuldig gebruik gemaakt van syncopen.

In bovenstaand voorbeeld (blues) wordt het hoofdaccent van de tweede en de vierde maat verschoven naar de twaalfde tel van de maat ervoor, en het nevenaccent op de zevende tel van de tweede en de vierde maat wordt verschoven naar de zesde tel ervoor.

In de onderstaande voorbeelden is er ook sprake van syncopen.

We zien hier dat de accenten naar voren verschoven zijn en zich nu tussen de tellen bevinden.

AFKORTINGEN (abbreviaturen)

Achtste en zestiende noten worden ook wel eens op een afgekorte manier weergegeven.

ANTIMETRISCHE FIGUREN

Duool Een duool is een groepje van 2 noten dat wordt gespeeld in de tijdsduur van 3 soortgelijke noten.

Triool Een triool is een groepje van 3 noten dat wordt gespeeld in de tijdsduur van 2 soortgelijke noten.

INTERVALLEN

Een interval is de afstand tussen twee tonen van gelijke of verschillende toonhoogte.

1 – 1	priem	b.v.	c – c
1 – 2	secunde	b.v.	c – d
1 – 3	ters	b.v.	g – b
1 – 4	kwart	b.v.	d – g
1 – 5	kwint	b.v.	f – c
1 – 6	sext	b.v.	g – e
1 – 7	septiem	b.v.	d – c
1 – 8	oktaaf	b.v.	c – c

Let wel: bij het benoemen van de intervallen gaan we uit van de stamtonen.

g - e, gis - e, ges - eis, ges - c   zijn allemaal kwarten.
g - b, gis - b, g - bes, e - e, c - es   zijn allemaal tertsen.

Voor het B-examen is het verschil tussen een grote en een kleine terts van belang.

De afstand tussen de 1e en de 3e toon van een toonladder heet een terts, evenals de afstand tussen de 3e en de 5e toon (of 2e en 4e, enz.). Je slaat dus steeds een toon over als je een terts wilt spelen.

Als er tussen de lage en hoge noot (of andersom) 2 hele toonafstanden liggen, noemen we dat een *grote terts* (bijvoorbeeld: e - e).

Als er tussen de lage en de hoge noot (of andersom) 1½ afstand ligt, noemen we dat een *kleine terts* (bijvoorbeeld: e - g) (!)

De volledige uitleg over intervallen wordt behandeld bij examen C

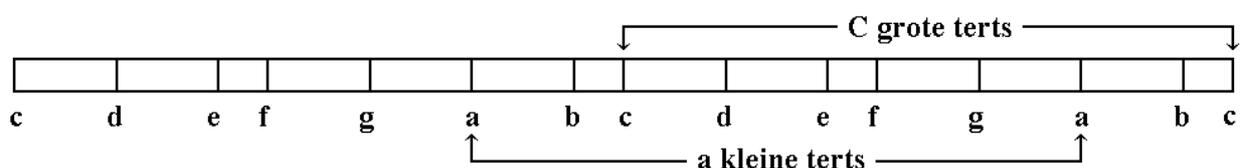
TOONLADDERS

Naast de grote terts toonladders (ook wel *majeur toonladder* genoemd) kennen we in de muziek drie soorten kleine terts toonladders (ook wel *mineur toonladders* genoemd). We onderscheiden:

1. De oorspronkelijke kleine terts toonladder (ook wel *aeolische toonladder* genoemd).
2. De harmonische kleine terts toonladder.
3. De melodische kleine terts toonladder.

Elke grote terts toonladder heeft een bijbehorende kleine terts toonladder. Ze hebben namelijk dezelfde zeven laddereigen tonen, en dus dezelfde voortekens (kruisen en mollen). We noemen deze grote en kleine terts toonladders met dezelfde voortekens elkaars *parallel*.

De *oorspronkelijke kleine terts toonladder* vinden we door vanaf de grond- toon van de grote terts toonladder 1½ toonafstand naar beneden te gaan. Als voorbeeld nemen we de grote terts toonladder van C.

Bekijken we de afstanden tussen de 1^e en de 3^e toon van beide toonladders, dan zien we dat die afstand bij de *grote tert*s toonladder (majeur) uit *twee hele afstanden* bestaat (grote tert: c-e) en bij de *kleine tert*s toonladder (mineur) uit *anderhalve afstand* (kleine tert: a-c).

Hieraan hebben deze toonladders hun naam grote tert toonladder en kleine tert toonladder te danken.

*De harmonische kleine tert*s toonladder wordt gevonden, door de 7^e trap in stijgende en dalende richting een halve toonafstand te verhogen.

a kleine tert harmonisch ziet er dus zó uit:

toontrap	:	1		2		3		4		5		6		7		8
naam van de noot	:	a		<u>b</u>		<u>c</u>		d		<u>e</u>		<u>f</u>		<u>gis</u>		a
toonafstanden	:			1		$\frac{1}{2}$		1		1		$\frac{1}{2}$		$1\frac{1}{2}$		$\frac{1}{2}$

*De melodische kleine tert*s toonladder wordt gevonden, door de 6^e en de 7^e trap stijgend een halve toonafstand te verhogen en dalend weer te herstellen (oorspronkelijk dus!).

a kleine tert melodisch *stijgend* ziet er dus zó uit:

toontrap	:	1		2		3		4		5		6		7		8
naam van de noot	:	a		<u>b</u>		<u>c</u>		d		e		fis		<u>gis</u>		a
toonafstanden	:			1		$\frac{1}{2}$		1		1		1		1		$\frac{1}{2}$

Dalend is de melodische kleine tert toonladder weer gelijk aan de oorspronkelijke kleine tert toonladder.

Om tot een goed vergelijk te komen tussen de (tot nu toe) behandelde toonladders zetten we de *gelijkmatige toonladders van C grote tert*s en *e kleine tert*s (de parallel van Es grote tert)s eens onder elkaar:

C grote tert

toontrap	:	1		2		3		4		5		6		7		8
naam van de noot	:	C		D		<u>E</u>		<u>F</u>		G		A		<u>B</u>		C
toonafstanden	:			1		1		$\frac{1}{2}$		1		1		1		$\frac{1}{2}$

In de grote tert toonladder vinden we de halve toonafstanden tussen de 3^e en de 4^e en tussen de 7^e en de 8^e toontrap.

c kleine tert्स oorspronkelijk

toontrap	:	1		2		3		4		5		6		7		8
naam van de noot	:	c		d	_____	es		f		g	_____	as		bes		c
toonafstanden	:			1		$\frac{1}{2}$		1		1		$\frac{1}{2}$		1		1

In de oorspronkelijke kleine tert्स toonladder vinden we de halve afstanden tussen de 2^e en de 3^e en tussen de 5^e en de 6^e toontrap.

c kleine tert्स harmonisch

toontrap	:	1		2		3		4		5		6		7		8
naam van de noot	:	c		d	_____	es		f		g	_____	as		bes	_____	c
toonafstanden	:			1		$\frac{1}{2}$		1		1		$\frac{1}{2}$		1 $\frac{1}{2}$		$\frac{1}{2}$

In de harmonische klein tert्स toonladder vinden we de halve afstanden tussen de 2^e en de 3^e, de 5^e en de 6^e en tussen de 7^e en de 8^e toontrap.

Tussen de 6^e en de 7^e trap vinden we een 1 $\frac{1}{2}$ toonafstand.

c kleine tert्स melodisch

toontrap	:	1		2		3		4		5		6		7		8
naam van de noot	:	c		d	_____	es		f		f		a		b	_____	c
toonafstanden	:			1		$\frac{1}{2}$		1		1		1		1		$\frac{1}{2}$

In de melodische kleine tert्स toonladder vinden we de halve afstanden tussen de 2^e en de 3^e en tussen de 7^e en de 8^e toontrap.

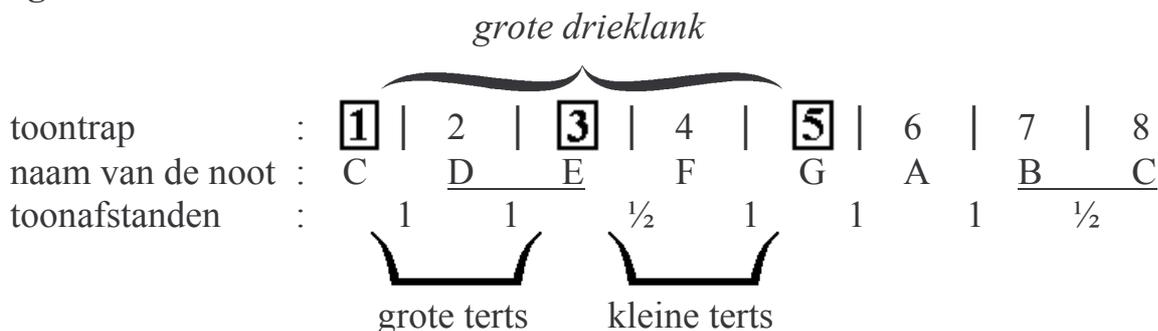
DRIEKLANKEN

Een samenklank van drie *verschillende* tonen wordt een drieklank genoemd. Op dit moment zijn van belang de *grote* drieklank en de *kleine* drieklank.

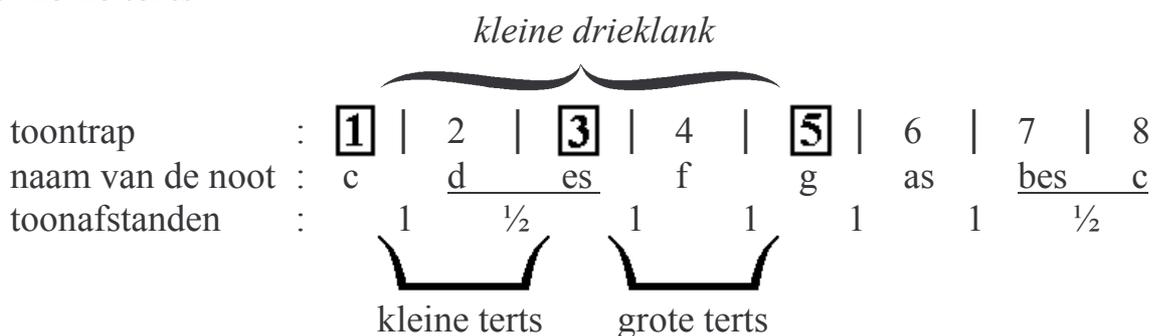
De grote drieklank bestaat uit de 1^e, 3^e en 5^e toon van de *grote tert्स toonladder*, bijvoorbeeld: C – E – G en is opgebouwd uit een grote + kleine tert्स op elkaar.

De kleine drieklank bestaat uit de 1^e, 3^e en 5^e toon van de *kleine tert्स toonladder*, bijvoorbeeld: c – es – g en is opgebouwd uit een kleine + grote tert्स op elkaar.

C grote terts

c kleine terts

VERHOGINGEN, VERLAGINGEN

Een *dubbelkruis* ✕ verhoogt de noot met tweemaal een halve toonafstand.

We krijgen nu de achtervoeging “-isis” (dus: aisis, bisis, cisis, disis, eisis, fisis, gisis).

Een *dubbelmol* ♭♭ verlaagt de noot met tweemaal een halve toonafstand.

We krijgen nu de achtervoeging “-eses” (dus: ases, beses, ceses, deses, eses, fesese, gesese).

Het herstellingsteken (♯) maakt ook deze tekens ongeldig, zodat de oorspronkelijke toonhoogte weer geldt.

Wanneer een dubbelkruis ✕ wordt teruggebracht naar één kruis ♯, dan plaatst men voor die noot één ♯.

Voor de dubbelmol ♭♭ geldt dan hetzelfde, dus één mol ♭ voor die noot.

Duidelijkheidshalve wel eens ♯♯ of ♭♭.

TEMPO KARAKTERAANDUIDINGEN (vervolg)

zeer langzaam

largo assai	=	zeer breed
adagio molto	=	zeer langzaam
lento molto	=	zeer slepend

langzaam

larghetto	=	een beetje breed
poco adagio	=	een beetje langzaam

matig snel

allegretto	=	opgewekt (langzamer dan allegro)
allegro moderato	=	matig snel
allegro ma non troppo	=	niet te snel

snel

con spirito	=	met geestdrift
con animo	=	met levendigheid
con furore	=	met razernij
con brio	=	met glans

zeer snel

veloce	=	vliegensvlug
--------	---	--------------

TEMPOAANWIJZINGEN (aanvulling)

Calando	=	afnemend in tempo (en toonsterkte)
Doppio movimento	=	dubbele beweging
Rubato	=	tempo in vrije tijdmaat
Stringendo	=	snellen (en sterker) wordend

ENKELE VEEL GEBRUIKTE TERMEN

maestoso	=	verheven, groots
unisono	=	eenstemmig
tutti	=	alle stemmen
dolce	=	lieflijk
cantabile	=	gezongen
tempo di marcia	=	zo snel als een mars
tempo di valse	=	zo snel als een wals
poco	=	beetje
poco a poco	=	langzamerhand (letterlijk beetje bij beetje)
mosso	=	beweging
piu mosso	=	sneller
meno mosso	=	langzamer

HARMONIE

FANFARE

BRASSBAND

Houten

blaasinstrumenten

piccolo
fluit
hobo
alt-hobo
fagot
klarinet in es
klarinet in bes
alt klarinet
bas-klarinet

saxofoons

alt-saxofoon
tenor-saxofoon
barito-saxofoon

koperen blaasinstrumenten

cornet
trompet
trombone
hoorn (wald, alt,
cor 1/2/3/4)
bariton
tuba
bas in es
bas in bes

contra-bas
(strijkinstrument)

saxofoons

sopraan-saxofoon
alt-saxofoon
tenor-saxofoon
bariton-saxofoon

koperen blaasinstrumenten

bugel in es
bugel in bes
cornet
trompet
trombone
hoorn (wald, alt,
cor 1/2/3/4)
bariton
tuba
bas in es
bas in bes

contra-bas
(strijkinstrument)

koperen blaasinstrumenten

1 soprano-cornet
4 solo-cornetten
1 repiano-cornet
2 2e cornetten
2 3e cornetten
1 flügelhorn
1 solo-althoorn
1 1° althoorn
1 2e althorn
1 1e bariton
1 2e bariton
1 1e trombone
1 2e trombone
1 bas-trombone
2 euphoniums
2 bassen in es
2 bassen in bes

Slagwerk

Kleine trom
Grote trom
pauken
bekkens
xylofoon
klokkenspel
triangel
tamboerijn

slagwerk

kleine trom
grote trom
pauken
bekkens
xylofoon
klokkenspel
triangel
tamboerijn

slagwerk

kleine trom
grote trom
pauken
bekkens
xylofoon
klokkenspel
triangel
tamboerijn

VRAGEN B-EXAMEN

1. a. Wanneer is een maatsoort enkelvoudig?
- b. Wanneer is een maatsoort samengesteld?
- c. Waarom hebben wij zoveel verschillende maatsoorten?
- d. Welke twee maataccenten kennen wij?
- e. Benoem de volgende maatsoorten en geef aan waar de maataccenten vallen?

2   6   3   12   2   c   7   5
4   8   16   8   2   8   4

- f. Waaraan herken je de onregelmatig maatsoort?

2. a. Wat is een opmaat?
- b. Wat is een syncope?
- c. Welke antimetrische figuren ken je?

3. a. Hoe vind je de kleine tertstoonladder?
- b. Welke kleine tertstoonladders ken je, en wat is het verschil tussen deze toonladders?
- c. Waar zitten de halve toonafstanden in de oorspronkelijke kleine tertstoonladders?
- d. Wat is er bijzonder aan de andere twee toonladders?
- e. Welke kleine tertstoonladders horen bij de volgende grote tertstoonladders en schrijf ze op met hun twee varianten:
C, F, A, Es, D, G
- f. Hoe noemen we een grote en kleine tertstoonladder met dezelfde voortekens?

4. a. Wat is een interval?
- b. Benoem de volgende intervallen:
g – s   c – es   gis – b   d – a   es – g
f – c   g – des   b – c   cis – f   g – e
f – es   b – g   c – as   e – fis   a – gis
bes – f   d – as
- c. Vertel van de volgende tertsen of ze groot of klein zijn:
c – e   d – fis   g – bes   f – a
a – c   e – gis   bes – d

5.
  - a. Welke twee drieklanken ken je?
  - b. Hoe kun je de drieklank van de grote en de kleine tertstoonladder vinden?
  - c. Hoe zijn die twee drieklanken opgebouwd?
  - d. Bouw de grote en de kleine drieklank op de volgende tonen:

C
G
Bes
Es
A

6.
  - a. Wat doet een dubbelkruis en hoe ziet hij er uit?
  - b. Wat doet een dubbelmool en hoe ziet hij er uit?
  - c. Wat betekent:

- d. Noem de harmonische verwisseling (de noot die hetzelfde klinkt) van de volgende noten:

eses	cisis	fisis	ceses
aisis	beses	eisis	

7.
  - a. In wat voor een soort orkest speel jij?
  - b. Wat is de belangrijkste groep instrumenten van jouw orkest?
  - c. Welke grote groepen kun je herkennen in jouw orkest?
  - d. Welke soorten orkesten ken je nog meer en wat zijn daar de belangrijkste groepen?
  - e. Noem twee componisten die stukken schrijven voor jouw orkest.